

IN MEMORIAM JÁNU JANKOVIČU (POVAŽSKÁ BYSTRICA, 21. VII. 1943. – BRATISLAVA, 12. VI. 2021.)

Zbogom, dragi Janko

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti objavila je 17. lipnja da je u subotu 12. lipnja 2021. u Bratislavi u 78. godini života umro njezin dopisni član – istaknuti slovački kroatist Ján Jankovič, a 18. lipnja objavilo je i Društvo hrvatskih književnih prevodilaca vijest o smrti svoga počasnoga člana. U ime Slovačke akademije znanosti (SAV), gdje je PhDr. Ján Jankovič, DrSc. dočekao mirovinu, od svoga se kolege nadahnutim riječima oprostila prof. PhDr. Mária Kusá, CSc. Iz njezina nekrologa vrijedi ponoviti jedan značajni detalj iz Jankovičeve biografije: „Od 80-ih godina do odlaska u mirovinu život Jána Jankoviča bio je vezan uz Slovačku akademiju znanosti. Najprije je u njoj radio kao glavni urednik i ravnatelj akademijina izdavaštva VEDA, a nakon obrane disertacije pod naslovom *Reštaurácia – spoločná téma A. Nemčiča-Gostovinského a J. Kalinčiaka* (1991), koja je posvećena komparativnom pogledu na slovačku i slavenske književnosti, postao je zaposlenik novoosnovanoga Zavoda za svjetsku književnost Slovačke akademije znanosti.“ Disertacija u kojoj Jankovič povezuje Hrvata Antuna Nemčića i Slovaka Jána Kalinčiaka, preporodne pjesnike inspirirane sličnim temama, nije jedini rad koji svjedoči da je hrvatska književnost bila značajan predmet Jankovičeva znanstvenoga interesa. U svojim književnopovijesnim komparacijama Jankovič se rado i često služi vlastitom definicijom po mnogočemu kontroverznih slovačko-hrvatskih kontakata koje vidi kao „kontinuitet u diskontinuitetu“ ili jednostavnije rečeno – kao „zajedničko“ 19. stoljeće u nizu književno neuporedivih ranijih stoljeća.

U Jankovičevu kroatističkom znanstvenoistraživačkom opusu ističe se dvosveščana monografija o recepciji hrvatske književnosti u Slovačkoj: *Chorvátska literatúra v slovenskej kultúre I. (do roku 1938)*, 1997. i *Chorvátska literatúra v slovenskej kultúre II. (1939-1948)*, 2002. Uz mnoštvo prikupljenih podataka u monografiji je i opsežno uvodno poglavlje o tradiciji slovačko-hrvatskih kulturnih doticaja. Istraživanje je provedeno u okviru projekta „Povijest umjetničkoga prevođenja u Slovačkoj“ i oba je sveska objavio Zavod za svjetsku književnost Slovačke akademije znanosti (SAV). Prelazeći okvire bibliografije prijevoda iz hrvatske književnosti na slovački jezik ovo Jankovičevo djelo analizira okolnosti u kojima su ostvareni konkretni književni kontakti i rezultira sintezom slovačko-hrvatskih književnopovijesnih relacija. Iz slavističke perspektive nadasve je značajno što Jankovič, shvaćajući hrvatsko pita-

nje iz vlastitoga (*čeho*)slovačkoga iskustva, iz „zajedničke“ jugoslavenske baštine iz dvaja dobro prepoznata djela hrvatske književnosti. Time slavistima otkriva hrvatsku književnost kao umjetničko stvaralaštvo posebnoga kulturnoga identiteta.

Ján Jankovič bio je čovjek goleme energije, pisao je puno, neprekidno i neumorno, toliko da ga se nije moglo pratiti. Pišući prijedlog za dodjelu nagrade INE za 2003. godinu jedva sam izišla na kraj s njegovom bibliografijom. U tome momentu (2004) ona je obuhvaćala 465 objavljenih radova, od toga oko 300 prijevoda, a među njima više od 100 knjiga. U idućih 10-ak godina (do 2014., kad je doživio moždani udar i prisilno prestao pisati) taj se broj toliko povećao da bi potpuno sređivanje njegove ostavštine trebalo povjeriti nekom istraživaču.

U Jankovičevu prevoditeljskom opusu hrvatska je književnost predstavljena svim književnim vrstama – poezijom, prozom i dramom. U prevođenju pjesništva Jankovič se uvijek oslanjao na *bolje* prevoditelje, ponajprije na slovačke pjesnike, o čemu svjedoče njegova antologija hrvatskoga pjesništva *Južné slnko* (Južno sunce) iz 2003., dvije knjige-spomenice hrvatskoj himni – *Lijepa naša* i *Lijepa naša je aj naša* (2005. i 2006), a posebno knjiga prepjeva slovačke poezije *Tatre i Velebit* (2008) koju smo priredili zajedno, on kao književni povjesničar, a ja kao prevoditelj. Zahvaljujući njemu na slovački su prevedeni brojni suvremeni hrvatski pjesnici: Tadijanović, Kaštelan, Dizdar, Golob, Mihalić, Slaviček, Slamnig, Kanižaj, Mrkonjić, Dragojević, Sabol, Horvatić, Zidić, Paljetak, Fiamengo, N. M. Blažević, A. Žagar...

Još 1978. Jankovič je objavio izbor suvremene hrvatske novelistike *Objatie. Antológia chorvátskej prózy*. B. Choma preveo je u njoj starije hrvatske klasike, a Jankovič mlađe, među kojima je tada bio i N. Fabio. U Jankovičevim prijevodima prevladavaju suvremeni autori; iznimka je Marija Jurić Zagorka (40-ak naslova), koja je osvojila najšire slovačko čitateljstvo. U šarolikom izboru ističu se Aralica, Fabio, Majdak, Majetić, Brix, Kanižaj, Horvatić, Bauer, Hitrec, Pavličić... Slovačka je književna kritika visoko ocijenila prijevode Araličinih romana *Duše robova* i *Asmodejev šal*, u kojima je Jankovičevu prevoditeljsko umijeće dostiglo vrhunac; M. Kusá piše da je Jankovič u nagrađenom prijevodu *Asmodejeva šala* „slovačkim čitateljima otkrio i bogatstvo slovačkoga jezika.“

Jankovičeva izrazita naklonjenost dramskoj literaturi („kad se kaže Jankovič, pomisli se na dramu“), približila je slovačkome kazalištu hrvatske dramske pisce – od Vojnovića i Begovića do Hadžića, Bajsića, Kušana, Brešana, Matišića, L. Kaštelan, a posebno M. Grgića i M. Gavrana. Trnavsko je kazalište svojedobno priredilo svjetsku premijeru Grgićeve drame *Stranka ljubavi*. Jankovič je preveo i u dvije knjige objavio 13 Gavranovih drama i komedija i to je bio prvi objavljeni izbor drama jednoga hrvatskoga autora u Slovačkoj. Gavranove je drame 2003. godine u jednoj sezoni

prikazivalo šest slovačkih kazališta, a trnavsko je kazalište iste godine priredilo i festival Gavranovih drama – *Gavranfest*. Uz radio i televizijske drame (Bajsić, Grgić) Jankovičevim prijevodima valja pribrojiti i dramske adaptacije (Kozarac, Kanižaj, Pavličić...). Jankovič je priredio te djelomice preveo i tekst prvoga hrvatskoga mjuzikla koji je izveden u Slovačkoj – Držićeva i Jusićeva *Dunda Maroja*.

Prateći društvena zbivanja u samostalnoj hrvatskoj državi, Jankovič je Slovacima ponudio i prijevode aktualne hrvatske publicistike, uz ostalo i knjigu izabраниh tekstova Franje Tuđmana *Povijesna sudba naroda (Dejinny údel národov, 2000)*.

Kao najproduktivniji slovački i jedan od najplodnijih svjetskih proučavatelja i predvoditelja hrvatske književnosti Ján Jankovič je nagrađen nizom priznanja: 1964. nagradom Julije Benešić, 1997. nagradom Davidias, 1998. Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića, 2002. Zahvalnicom za promicanje odnosa između Republike Hrvatske i Slovačke republike i suradnju s Veleposlanstvom RH u Slovačkoj, 2004. nagradom INE, 2006. postao je dopisni član HAZU. Među slovačkim priznanjima ističu se Akademijine plakete L. Štúra – srebrna 1993. i zlatna 2003.

Ono što se kratkim prikazom ne može iskazati jest Jankovičeva iskrena zauzetost za promicanje hrvatske kulture, njegova iznimna upornost i velika energija koju je uložio u približavanje hrvatske književnosti slovačkome čitateljstvu, posebice kazališnoj publici. U hrvatskoj se sredini teško može pojaviti promicatelj slovačke književnosti takvoga formata.

Jankovič je običavao doći u Zagreb svake godine u lipnju. Od 2014. ga nema, a ovoga nas je lipnja napustio zauvijek. Čitam njegove poruke koje zrače vedrinom i vidim ga kako se smije – čak i vlastitoj nemoći. U poruci iz 2014. piše mi: „Nikamo ne idem i nikoga ne davim. Na posao ni ne pomišljam (trpim), ali tu je Svevišnji i nada. Ovaj sam mail napisao sam!“ Potpisivao mi se kao Janko ili Jankoslav ili samo JJJJJ. Veselio se svim mojim vijestima, čestitao mi na prijevodima (u nadi da će ih hrvatski čitatelji znati cijeniti), zahvaljivao na javljanju i prijateljstvu koje se u nevoljama svede na „par starih supatnika“. Zbogom, dragi Janko, hvala Ti na onoj staroj „vzájomnosti“ kojoj si ostao odan do kraja.

Dubravka Dorotić Sesar